

**ຄວາມຫຼາກຫຼາຍຂອງລະບົບການປູກຢາງພາລາ
ໃນການເຈລະຈາຕໍ່ລອງພາຍໃນທ້ອງຖິ່ນ**

ສິ່ງທ້າທາຍສໍາລັບການຄົ້ນຄວ້ານະໂຍບາຍ

Jean-Christophe Castella, ບຸນຖະໜອມ ບົວຫອມ,
Elodie Alberny, ລິນຄໍາ ດວງສະຫວັນ

ຈຸດປະສົງ
ເພື່ອທໍາຄວາມເຂົ້າໃຈ:

- **ຂົງເຂດການປູກຢາງພາລາພາຍໃນທ້ອງຖິ່ນ**
  - ສ້າງຂໍ້ບັງຄັບ ແລະ ບັນທັດຖານການຮ່ວມມືທັງສອງຝ່າຍ ກ່ຽວກັບຕ່ອງໂສ້ຢາງພາລາ: ການແປຮູບຜົນຜະລິດ, ການຕະຫຼາດ, ການສົ່ງເສີມ ແລະ ອື່ນໆ.
  - ທຸກລະບຽບຫຼັກການແມ່ນຖືກກໍານົດໃນບາງຮູບແບບຂໍ້ຕົກລົງເຊັ່ນ: (ປາກຕໍ່ປາກ, ບົດບັນທຶກ, ເຊັນສັນຍາຮັບຮອງ ແລະ ອື່ນໆ) ທີ່ມີການເຈລະຈາຕໍ່ລອງຈາກຜູ້ທີ່ຈະໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດ.
- **ເງື່ອນໄຂຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ຂອງລະບົບການປູກຢາງພາລາ**
  - ລະບົບການປູກຢາງພາລາ ປະກອບດ້ວຍ 5 ບັດໃຈຫຼັກໃນການດໍາເນີນງານອັນໄດ້ແກ່: ດິນ, ແຮງງານ, ທຶນຮອນ, ຄວາມຮູ້ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງຕະຫຼາດ.
  - ເປົ້າໝາຍທີ່ເປັນໄປໄດ້ໃນ 3 ຮູບແບບການປູກຢາງເຊັ່ນ: ຜູ້ທີ່ປູກເອົາເອງ, ສັນຍາ ແລະ ການສໍາປະທານ.

ເສັ້ນທາງການປຸກຢາງພາລາໃນເຂດອາຊີຕາເວັນສຽງໃຕ້ ບົດຮຽນອັນໃດ ສໍາລັບອຸດສາຫະກໍາຢາງພາລາໃນ ສປປ ລາວ ?

ແຜນງານໂຄງການ CATCH-UP= ຂົງເຂດການປ່ຽນແປງລະບົບການຜະຫຼິດ

- ບົນພື້ນຖານປະສົບການທີ່ຜ່ານມາ ຈາກອົງການ IRD-CIFOR ແລະ ຜູ້ຮ່ວມ ງານ: ລາວ, ໄທ, ຫວຽດນາມ, ອິນໂດເນເຊຍ
- ສຶກສາຮູບແບບຜູ້ທີ່ປຸກຢາງ ດ້ວຍທຶນຕົນເອງ ຈາກທາງທົດຕາເວັນອອກສຽງເໜືອຂອງປະເທດໄທ, ບົນພື້ນຖານກະສິກໍາປະສົມປະສານ ຈາກອິນໂດເນເຊຍ, ອິດທິພົນອຸດສາຫະກໍາຢາງພາລາ ຈາກປະເທດຈີນ ແລະ ຫວຽດນາມ.

ບົດຮຽນທີ່ຖອນຖອນໄດ້ຈາກປະເທດເພື່ອນບ້ານ ປະເທດທີ່ຜະຫຼິດຢາງພາລາໃນໂລກ

- **ໄທ:** ສ່ວນໃຫຍ່ແລ້ວຈະມີແຕ່ຜູ້ທີ່ຜະຫຼິດດ້ວຍທຶນຕົນເອງ ຍ້ອນລັດຖະບານເລັ່ງເຫັນຄວາມສໍາຄັນຂອງການລົງທຶນໂດຍ: ການປ່ອຍເງິນກູ ແລະ ຮູບແບບການສົ່ງເສີມ.
- **ອິນໂດເນເຊຍ:** ສວນຢາງພາລາ ຫຼື ລະບົບປ່າໄມ້ປະສົມປະສານກັບຢາງພາລາ, ໂດຍການປູກພືດປະສົມປະສານເຊັ່ນ: ຕົ້ນປາມ
- **ຈີນ:** ໂດຍການລິເລີ່ມຈາກສວນຢາງພາລາ ຫຼັງຈາກນັ້ນ ກ້າວໄປເຖິງຜູ້ທີ່ປູກດ້ວຍທຶນຂອງຕົນເອງ ທີ່ຕ້ອງການຢາກຂະຫຍາຍພື້ນທີ່ ແຕ່ເນື້ອທີ່ປູກຜ່ານມາຫຼາຍປີ ແລະ ຈໍາກັດ.
- **ຫວຽດນາມ:** ມີພຽງແຕ່ສວນຢາງຈໍານວນໜ້ອຍ ແຕ່ພ້ອມທີ່ຈະລົງທຶນຢູ່ຕ່າງປະເທດເພື່ອຂະຫຍາຍເສດຖະກິດ (ເປັນຕົ້ນແມ່ນ: ປະເທດລາວ, ກໍາປູເຈຍ, ອາຟິກາ).

ອິດທິພົນທີ່ໄດ້ຮັບຈາກນັກກລົງທຶນຕ່າງປະເທດ ໃນຂົງເຂດການປູກຢາງພາລາ ໃນສປປລາວ

- **ການຕໍ່ລອງທີ່ບໍ່ເປັນທາງການ:**
ລະຫວ່າງການຂາມຊາຍແດນທາງພື້ນຜິວ, ເຄືອຄ້າຍທາງສັງຄົມ ແລະ ແຮງງານລາວ ທີ່ໄປເຮັດວຽກຢູ່ສ່ວນຢາງ (ຈີນ ແລະ ໄທ)
- **ການຕໍ່ລອງທີ່ເປັນທາງການ. ຂໍ້ຕົກລົງ**
ໃນການຮ່ວມມື ລະຫວ່າງປະເທດ
  - ອັນດັບ 1 ແມ່ນການສໍາປະທານ
  - ອັນດັບ 2 ແມ່ນສັນຍາຮ່ວມມື
  - ອັນດັບ 3 ແມ່ນປູກດ້ວຍທຶນຂອງຕົນເອງ

China
ເຄືອຄ້າຍທາງພື້ນຜິວ
ສາຍພົວພັນທຸງໆດ້ານ
ການຄ້າ

Vietnam
ການຮ່ວມມືກັນທັງ
ສອງຝ່າຍ

Thailand
ການຮ່ວມມືກັນທີ່ໜັກແໜ້ນ
ລະຫວ່າງຜູ້ທີ່ປູກ
ດ້ວຍທຶນຕົນເອງ

➔ ຄວາມຮີບດ່ວນ ຂອງຮູບແບບການປູກຢາງພາລາ ແມ່ນຂຶ້ນກັບ
ລະດັບ ແລະ ຄຸນນະພາບຂອງການຕໍ່ລອງ

ລະດັບການຕໍ່ລອງ ໃນແຕ່ລະຮູບແບບການປູກ ຢາງພາລາ

- **ໃນລະດັບຊາດ**
  - ຂໍ້ຕົກລົງທັງສອງຝ່າຍ ໃນຂັ້ນສູນກາງ => ທີ່ອະນຸ ຍາດການສໍາປະທານ ຢູ່ທາງພາກໃຕ້ຂອງລາວ.
  - ສັນຍາ ກັບທາງບໍລິສັດ.
- **ໃນລະດັບແຂວງ**
  - ແມ່ນໄດ້ຮັບການຕັດສິນໃຈ ຈາກຂັ້ນສູງກາງທີ່ອະນຸຍາດໃນການຖືຄອງ ດິນສໍາປະທານ.
  - ຕົກລົງກັນກັບທາງບໍລິສັດຕ່າງປະເທດ ໃນການສໍາ ຫຼວດດິນທີ່ເໝາະສົມ.

ໃນລະດັບຊາດ

ລະດັບແຂວງ

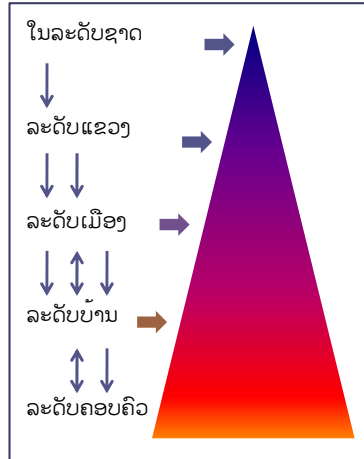
ລະດັບເມືອງ

ລະດັບບ້ານ

ລະດັບຄອບຄົວ

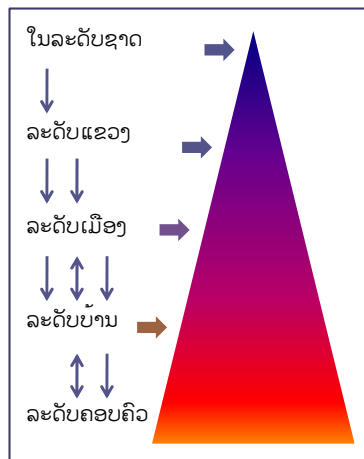
ລະດັບການຕໍ່ລອງ ໃນແຕ່ລະຮູບແບບການປູກຢາງພາລາ

- ໃນລະດັບຊາດ
- ໃນລະດັບແຂວງ
- ໃນລະດັບເມືອງ
  - ພະນັກງານເມືອງ ເປັນຜູ້ສໍາຫຼວດພື້ນທີ່, ວາງແຜນ ການນໍາໃຊ້ທີ່ດິນ ສະໜອງໃຫ້ທາງບໍລິສັດ
  - ການລົງທຶນ ແມ່ນເຂົ້າທາງພະນັກງານເມືອງ ແລະ ແຂວງ ໂດຍກົງ.
- ໃນລະດັບບ້ານ
  - ທາງບໍລິສັດ ສົມທົບກັບພະນັກງານເມືອງ ລົງຕໍ່ລອງ ກັບຊາວກະສິກອນ
  - ມີບາງບ້ານ ກໍຮຽກຮ້ອງໃຫ້ບໍລິສັດ ເຂົ້າມາຊຸກຍູ້ສິ່ງ ເສີມ (ກໍລະນີບ້ານຢູ່ເມືອງນາແລ).

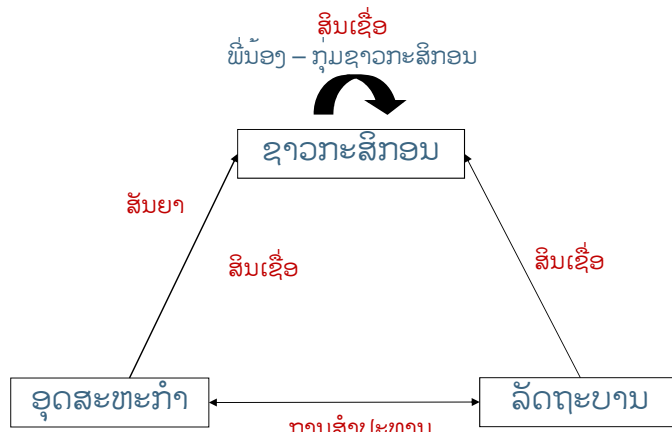
ລະດັບການຕໍ່ລອງ ໃນແຕ່ລະຮູບແບບການປູກຢາງພາລາ

- ໃນລະດັບຊາດ
- ໃນລະດັບແຂວງ
- ໃນລະດັບເມືອງ
- ໃນລະດັບບ້ານ
  - ພະນັກງານເມືອງ ເປັນຜູ້ສໍາຫຼວດພື້ນທີ່, ວາງແຜນ ການນໍາໃຊ້ທີ່ດິນ ສະໜອງໃຫ້ທາງບໍລິສັດ
  - ການລົງທຶນ ແມ່ນເຂົ້າທາງພະນັກງານເມືອງ ແລະ ແຂວງ ໂດຍກົງ.
  - ການຕໍ່ລອງ ເຖິງການແບ່ງຜົນປະໂຫຍດ/ໂດຍການພັດທະນາໂຄງລ່າງພື້ນຖານ (ຫີນທາງ).
- ລະດັບຄອບຄົວ
  - ສະມາຊິກພາຍໃນຄອບຄົວລົງທະບຽນ
  - ລົງທະບຽນກັບທາງເມືອງ (ບໍລິສັດຈະເສຍພາສີໃຫ້).
  - ເຊັນສັນຍາ (ໂດຍສວນຕົວ ຫຼື ກັບນາຍບ້ານ).

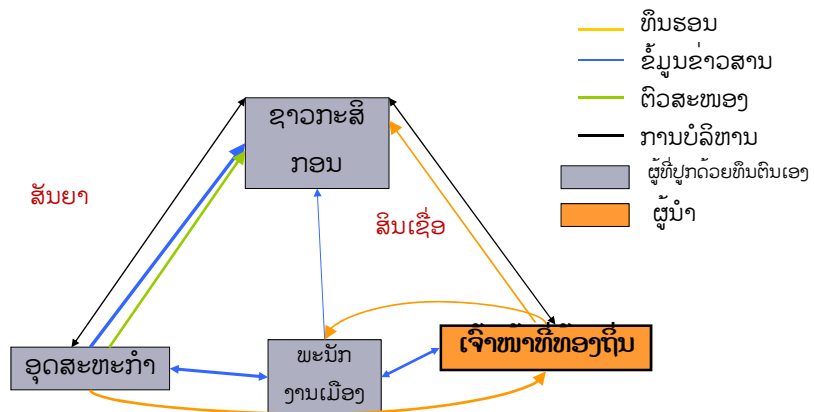

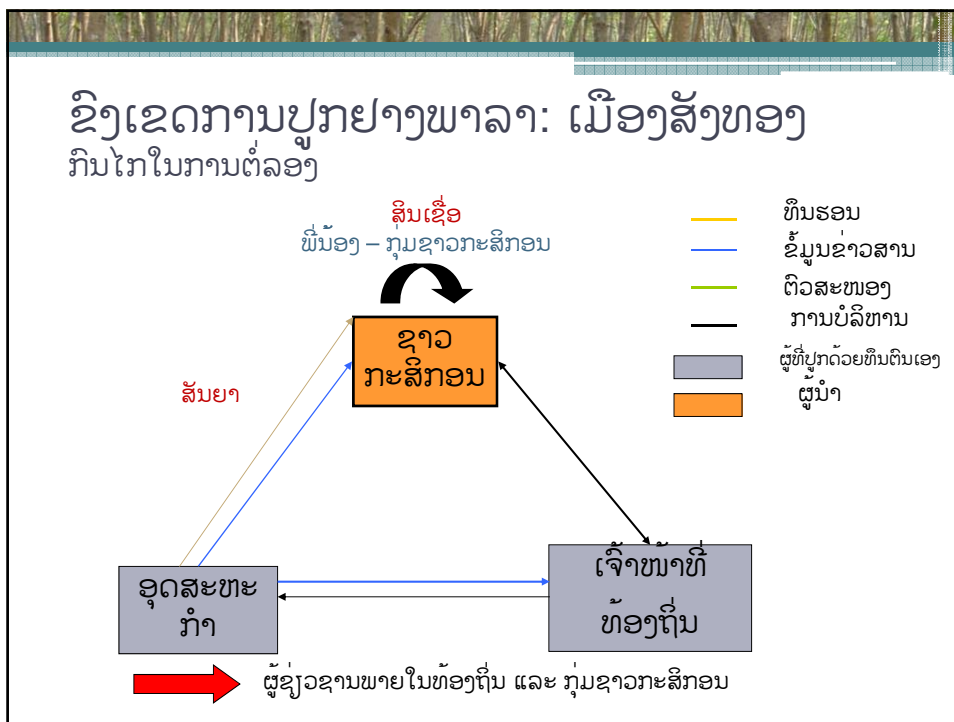
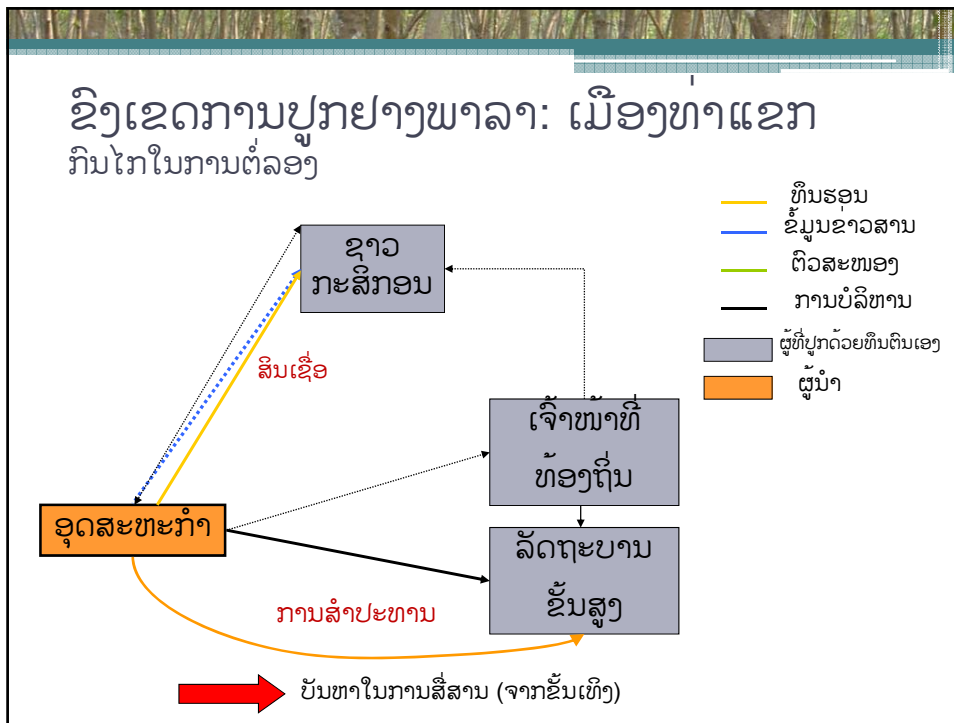
➔ ກ້າວໄປເຖິງກົດລະບຽບທາງການ/ນະໂຍບາຍ: ເພື່ອເຮັດໃຫ້ການຈັດການຢາງພາລາມີຄວາມຄ່ອງຕົວ ໃຫ້ແທດເໝາະກັບສະພາບທອງຖິ່ນ.

ຮູບແບບຂົງເຂດການປູກຢາງພາລາ ທີ່ມີການຕໍ່ລອງ

ຂົງເຂດການປູກຢາງພາລາ: ເມືອງນາແລ ກິນໄກໃນການຕໍ່ລອງ

ຜົນຂອງການປູກຢາງໃນແຕ່ລະຮູບແບບ   ● ຊາວກະສິກອນ   ● ບໍລິສັດ

ຮູບແບບການປູກຢາງ	ດິນ	ແຮງງານ	ທຶນ	ຕະຫຼາດ	ເຕັກນິກວິຊາ ການ/ຄວາມຮູ້
ຜູ້ທີ່ປູກດ້ວຍທຶນຂອງຕົນເອງ 5+0	●	●	●	●	●
ຜູ້ທີ່ປູກດ້ວຍທຶນຂອງຕົນເອງ 5+0 (ຮັບຈາກລັດຖະບານ)	●	●	●	●	● ●
ຜູ້ທີ່ມີສັນຍາ 4+1 (ສິນເຊື່ອ)	●	●	●	● ●	●
ສັນຍາ (3+2)	●	●	● ●	●	●
ສັນຍາ (2+3)	●	●	●	●	● ●
ສັນຍາ (1+4)	●	● ●	●	●	● ●
ການລໍາປະທານ 0+5	●	●	●	●	●

ຂະບວນການລິເລີ່ມຢູ່ໃນສປປລາວ

ຄວາມຮີບດ່ວນທີ່ປະກົດຂຶ້ນ ທີ່ບໍ່ຄົງທີ່

- ພະລະບົດບາດ ໃນການຄົ້ນຄວ້ານະໂຍບາຍ:
  - ຈັດເອກກະສານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ກ່ຽວກັບປູກຢາງພາລາ ພາຍໃຕ້ການສັງເກດການຈາກພາຍນອກ.
  - ການດຳເນີນງານ-ການຄົ້ນຄວ້າ ເຖິງສິ່ງທີ່ທ້າທາຍ ແລະ ອິດທິພົນຈາກການປູກຢາງພາລາ ເພື່ອບັນລຸຕາມເປົ້າໝາຍ.
- ການສຳຫຼວດການຄົ້ນຄວ້າໃໝ່:
  - ການຕໍ່ລອງ
  - ເຄື່ອນຍ້າຍທາງສັງຄົມ

} ປັດໃຈຫຼັກ ທີ່ເຮັດໃຫ້ມີຄວາມແຕກຕ່າງຂອງຮູບແບບການປູກຢາງພາລາ.

ສິ່ງທີ່ກ່ຽວພັນເຖິງການຄົ້ນຄວ້ານະໂຍບາຍ

- ຂົງເຂດນະໂຍບາຍ ຫຼື ກົດລະບຽບ ຍັງຈຳກັດ ໃນການຕໍ່ລອງພາຍ ໃນທອງຖິ່ນ.
- ການສ້າງນະໂຍບາຍ ທີ່ມີຄວາມຫຼາກຫຼາຍທາງດ້ານເນື້ອໃນ ຂອງຮູບແບບການປູກຢາງພາລາ ເປັນວິທີການໜັກໜວງ ຈາກຂັ້ນເທິງ-ຂັ້ນລຸ່ມ ແລະ ຈາກຂັ້ນລຸ່ມ-ຂັ້ນເທິງ.
- ການເພີ່ມການຕໍ່ລອງທາງດ້ານສັນຍາ ອາດຈະເປັນທາງທີ່ຖືກຕ້ອງ, ແຕ່ຍັງຂາດກົດໝາຍທີ່ບັງຄັບໃຊ້ ແລະ ບໍ່ມີການລົງໂທດ.

➔ **ການດຳເນີນງານ-ການຄົ້ນຄວ້າ ແມ່ນຈຳເປັນຕ້ອງສະໜອງຂໍ້ມູນຄວາມຮູ້ ບົນພື້ນຖານຂະບວນການຮຽນຮູ້.**

ອິດພົນຂອງການຕໍ່ລອງ ເປັນປັດໃຈໜຶ່ງ

ເພື່ອໃຫ້ມີປະສິດທິຜົນ, ການປັບການຄົ້ນຄວ້ານະໂຍບາຍ

- ນັກຄົ້ນຄວ້າຈຳເປັນຕ້ອງພັດທະນາ ແລະ ສະໜອງວິທີການດັ່ງນີ້:
  - ສຳຫຼວດການປ່ຽນແປງ ເຖິງຄວາມຫຼາກຫຼາຍຄວາມຂອງກຸ່ມພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ທີ່ແຕກຕ່າງກັນ.
  - ກຳນົດທາງເລືອກ ທີ່ກ່ຽວພັນເຖິງ ແຕ່ລະກຸ່ມພາກສ່ວນທີ່ແຕກຕ່າງກັນ.
  - ອອກເອກກະສານຈາກປະສົບການໃນເມື່ອກ່ອນ ແລະ ປະເມີນປະສົບການ ທີ່ກຳລັງກຳເນີນຢູ່ໃນປະຈຸບັນ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງເຖິງ ຂະບວນການຕໍ່ລອງ.
  - ເພີ່ມພະລັງໃຫ້ກຸ່ມພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ທີ່ອ່ອນແອ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ເຂົາເຈົ້າສາມາດຕໍ່ລອງໄດ້.